

Bb 2015/77

De 'ondubbelzinnige' stuitingsmededeling van art. 3:317 lid 1 BW: ook posterieure omstandigheden van belang bij uitleg

Mr. K.L. Maes, datum 26-10-2015

Datum	26-10-2015
Auteur	Mr. K.L. Maes ^[1]
JCDI	JCDI:ADS208948:1
Vakgebied(en)	Vermogensrecht / Rechtsvorderingen Verbintenissenrecht / Algemeen
Wetingang	art. 3:317 lid 1 BW

Bij de beoordeling van de vraag of een stuitingsmededeling aan de in art. 3:317 lid 1 BW gestelde eisen voldoet, dient niet alleen te worden gelet op de formulering daarvan, maar ook op de context waarin de mededeling is gedaan, de verdere correspondentie tussen partijen en de overige omstandigheden van het geval. Bij deze beoordeling kan bovendien betekenis toekomen aan omstandigheden die hebben plaatsgevonden nadat de vermeende stuitingshandeling is verricht (HR 18 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2741, Bb 2015/77.1).

1. Inleiding

De Hoge Raad heeft op 18 september 2015 een nieuwe loot gevoegd aan een reeks uitspraken over de stuitingsmededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW. Alhoewel de jurisprudentie van de afgelopen jaren reeds flinke aanknopingspunten heeft geboden om te bepalen of in een concreet geval voldaan is aan de in dit artikel genoemde 'schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt', kan er onder omstandigheden desondanks discussie bestaan over de vraag of een bepaalde mededeling ook daadwerkelijk als een stuitingsmededeling in deze zin gekwalificeerd kan worden. Problemen rijzen met name daar waar de schuldeiser zich in zijn correspondentie met de wederpartij niet expliciet op het stuitingsrecht beroept, maar zich naderhand op het standpunt stelt dat e.e.a. uit de gang van zaken tussen partijen afgeleid dient te worden. Kan de schuldeiser deze bal echter wel bij de schuldenaar neerleggen als hij zelf tekort is geschoten in de (op zichzelf betrekkelijk eenvoudige) keuze voor een zeer heldere formulering? Of mogen we, als een voorbehoud ten aanzien van het recht op nakoming uit naderhand plaatsgevonden omstandigheden blijkt, op dit vlak wel wat realiteitszin van de schuldenaar verwachten? In de onderhavige uitspraak wordt een antwoord gegeven op deze vragen, waarmee een (volgende) stap gezet wordt richting meer duidelijkheid over de invulling van de stuitingsmededeling van art. 3:317 lid 1 BW.

2. Juridisch kader: een korte schets

Art. 3:306 BW bepaalt dat een rechtsvordering in beginsel door verloop van twintig jaren verjaart. In art. 3:310 lid 1 BW is een uitzondering op deze hoofdregel neergelegd voor de (in deze bespreking centraal staande) vorderingen tot vergoeding van schade; deze verjaren: (1) door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon

bekend is geworden; of in ieder geval (2) na verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt. Het gaat hierbij om rechtsvorderingen tot schadevergoeding in de breedste zin van het woord: zowel vorderingen die voortvloeien uit wanprestatie (art. 6:74 BW) als onrechtmatige daad (art. 6:162 BW) vallen hieronder, maar bijvoorbeeld ook vorderingen die hun grond vinden in zaakwaarneming (art. 6:200 BW) of ongerechtvaardigde verrijking (art. 6:212 BW).

De wet heeft voorzien in mogelijkheden om een dergelijke verjaring te voorkomen: om een lopende verjaring af te breken, is het zaak de verjaring te 'stuiten'. Stuiting vindt plaats door een daad van rechtsvervolgning (het instellen van een eis door middel van een dagvaarding), door erkenning door de schuldenaar of door een schriftelijke aanmaning of mededeling. Voor wat betreft deze laatste twee mogelijkheden bepaalt art. 3:317 lid 1 BW specifiek ten aanzien van rechtsvorderingen tot nakoming van een verbintenis - waaronder ook te verstaan de vorderingen tot schadevergoeding - dat de verjaring kan worden gestuit door: (1) een schriftelijke aanmaning; of door (2) een schriftelijke mededeling *waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt*.

De schriftelijke mededeling is door de wetgever in art. 3:317 lid 1 BW als alternatief opgenomen voor de schriftelijke aanmaning, nu een specifieke fase in het geschil bereikt kan zijn waarin een formele aanmaning tot betaling geen passend middel is, maar de verjaringstermijn desondanks door de schuldeiser gestuit dient te worden. Denk hierbij aan de situatie dat partijen met elkaar in onderhandeling zijn en de schuldeiser de verhoudingen met een dergelijke aanmaning niet onnodig op scherp wil zetten. In dat geval biedt de meer informele mogelijkheid de verjaring te stuiten door middel van de schriftelijke en meer terloopse mededeling dat de schuldeiser zijn recht op nakoming voorbehoudt, soelaas. In de onderhavige uitspraak staat deze schriftelijke mededeling - en met name de daaraan te stellen eisen - centraal.

3. Relevante feiten

De feiten in de deze uitspraak zijn als volgt. International Strategies Group (hierna: ISG) is in april 1998 een overeenkomst aangegaan met Corporation of the Bankhouse Inc. (hierna: COB), op grond waarvan ISG zou deelnemen aan het Federal Reserve Guaranteed Program van COB. Dit programma kwam er in de kern op neer dat vermogende partijen als ISG voor korte periodes grote hoeveelheden dollars konden laten vastzetten bij erkende bankinstellingen tegen een hoge rentevergoeding. Nadat ISG in dit kader enkele bedragen bij ABN AMRO Bank N.V. - de rechtsvoorganger van Royal Bank of Schotland (hierna: RBS) - had gestort, werd zij slachtoffer van fraude.

De ISG stelt RBS aansprakelijk voor de schade die zij heeft geleden als gevolg van deze miljoenenfraude. ISG stelt daartoe dat zonder de medewerking van RBS, althans haar rechtsvoorganger ABN AMRO Bank N.V., de fraude niet uitgevoerd had kunnen worden. Zij zou bovendien hebben nagelaten maatregelen te treffen ter bescherming van de belangen van ISG. RBS stelt zich op het standpunt dat de vordering tot vergoeding van de schade op grond van art. 3:310 lid 1 BW is verjaard, nu de vijfjaarstermijn sinds het ontdekken van de fraude reeds is verstreken. ISG brengt daartegen in dat de verjaring na nog geen vier jaar na de ontdekking van de fraude is gestuit door een brief van de advocaat van ISG gericht aan de advocaat van RBS. In deze brief deelt de advocaat van ISG - naar de kern samengevat - mee dat documenten zijn geraadpleegd, dat er dientengevolge vragen zijn gerezen die ISG graag met RBS wil bespreken, dat RBS mogelijk aansprakelijk gesteld zal worden en dat de verzekeraar van RBS wellicht op de hoogte gesteld dient te worden van een mogelijke claim. Volgens RBS ligt in deze brief geen mededeling besloten waarin ondubbelzinnig het recht op nakoming door ISG is voorbehouden als bedoeld in art. 3:317 lid 1 BW.

4. Gerechtshof Amsterdam

Het hof stelt - in navolging van de rechtbank - paal en perk aan de door de eiser geïnitieerde ruime uitlegging van de mededelingseis in de zin van art. 3:317 lid 1 BW. Geoordeeld wordt dat de brief niet valt aan te merken

als een stuitingsmededeling in de zin van dit artikel, nu de inzet van de brief vooral het verkrijgen van informatie in een confraternale bespreking is. Daarnaast wordt het treffen van rechtsmaatregelen in deze brief afhankelijk gesteld van de uitkomst van een nog te houden bespreking. In de brief is dus niet met zoveel woorden een vordering vermeld en wordt ook geen aanspraak gemaakt op schadevergoeding, waardoor het hof in deze brief geen mededeling leest waarin ondubbelzinnig het recht op nakoming is voorbehouden in de zin van art. 3:317 lid 1 BW.

Het hof legt in het bijzonder de door ISG aangehaalde (inhoud van) gesprekken die naar aanleiding van de vermeende stuitingsbrief zijn gevoerd - en waaruit de intenties van ISG zouden blijken RBS in rechte te betrekken als de bedoelde bespreking niet tot een voor ISG aanvaardbare oplossing zou leiden - naast zich neer. Overwogen wordt dat:

“de brief van 8 augustus 2003 niet aan de hand van een daarna plaatsgevonden bespreking en gedane uitlatingen worden ingekleurd en aangevuld. Of de in de brief vervatte mededelingen stuitende werking hebben, dient in beginsel te worden beoordeeld in het licht van de omstandigheden van het geval naar het moment waarop deze mededelingen de geadresseerde hebben bereikt.” (r.o. 3.16)

Het hof concludeert dat de betreffende brief geen stuitende werking heeft gegenereerd, waardoor de rechtsvordering van ISG op RBS is verjaard. Tegen dit oordeel is door ISG beroep in cassatie ingesteld.

5. Hoge Raad

In cassatie gaat het uitsluitend om beantwoording van de vraag of het hof een onjuist of onbegrijpelijk gemotiveerd oordeel heeft gegeven door de vermeende stuitingsbrief van de advocaat aldus uit te leggen dat daarin geen rechtsgeldige stuiting van de lopende verjaringstermijn ligt besloten, en dus - met andere woorden - of de brief is aan te merken als een stuitingsbrief in de zin van art. 3:317 lid 1 BW.

De Hoge Raad slaat een duidelijk andere weg in dan de rechtbank en het hof; overwogen wordt dat de vermeende stuitingsbrief wel degelijk als een stuitingsmededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW aangemerkt kan worden. De Hoge Raad neemt hierbij in aanmerking de feiten: (1) dat de brief is geschreven door de advocaat van ISG en gericht is aan de advocaat van RBS; (2) dat in de brief een bespreking wordt voorgesteld over het geschil van partijen, tegen de achtergrond van een uitdrukkelijk genoemde mogelijkheid van aansprakelijkheid aan de zijde van RBS van \$ 24.000.000; (3) dat er voorts uitdrukkelijk op is gewezen dat een procedure aanhangig zou kunnen worden gemaakt; en (4) dat de suggestie door ISG wordt gedaan de verzekeraar van RBS in te lichten over een mogelijke claim. Gelet op deze omstandigheden, acht de Hoge Raad het onbegrijpelijk dat het hof de brief niet heeft aangemerkt als een stuitende mededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW. Het hof heeft volgens de Hoge Raad in zijn beoordeling miskend dat de gevolgde strategie om eerst informatie te verkrijgen en een bespreking te voeren, de bedoelde waarschuwing niet behoefte te ontcrachten.

De Hoge Raad sluit zijn arrest af met een belangrijke opmerking, waarmee hij teruggrijpt naar de hier onder 3 cursief weergegeven overweging van het hof, welke (kort gezegd) inhoudt dat na de vermeende stuitingsbrief plaatsgevonden omstandigheden geen rol dienen te spelen bij de beoordeling of van een stuitingsmededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW sprake is. De Hoge Raad stelt zich op een duidelijk ander standpunt, door expliciet te overwegen dat ook omstandigheden die hebben plaatsgevonden *nadat een rechtshandeling is verricht*, medebepalend kunnen zijn voor de uitleg daarvan. Het hof heeft de na de stuitingsbrief plaatsgevonden bespreking en uitlatingen van partijen bij de beoordeling van de vraag of van een stuitingsmededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW sprake is, aldus ten onrechte buiten beschouwing gelaten.

6. Analyse

Daar waar uit eerdere arresten van de Hoge Raad reeds bleek dat het bij een schriftelijke mededeling in de zin van art. 3:317 lid 1 BW moet gaan om een 'voldoende duidelijke waarschuwing aan de schuldenaar' en dat de vordering bovendien zodanig moet zijn omschreven 'dat de schuldenaar daaruit kan begrijpen welk recht op nakoming wordt voorbehouden en waartegen de schuldenaar zich eventueel heeft te verweren', lijkt de moraal van deze uitspraak te zijn dat de reikwijdte van de stuitingsmededeling in de zin van dit artikel desondanks niet al te eng geïnterpreteerd dient te worden.

De onderhavige uitspraak sluit daarmee naadloos aan bij een reeks arresten van de Hoge Raad, waarin uitgekristalliseerd is welke factoren een rol dienen te spelen bij de vraag of van een stuitingsmededeling in de zin van dit artikel sprake is, in het bijzonder daar waar een expliciete mededeling ontbreekt. Uit een in 2009 gewezen arrest volgde reeds dat hierbij niet alleen gekeken dient te worden naar de formulering van de mededeling *an sich*, maar dat ook moet worden gelet op de context waarin de mededeling is gedaan en bovendien op de overige omstandigheden van het geval. In 2011 volgde een arrest waaruit bleek dat bij deze beoordeling onder omstandigheden mede betekenis toe kan komen aan de verdere correspondentie tussen partijen. De Hoge Raad lijkt met de onderhavige uitspraak nog een stap(je) verder te gaan, door zelfs de omstandigheden die hebben plaatsgevonden nádat de stuitingshandeling is verricht, medebepalend te achten voor de beoordeling of de mededeling aan de in art. 3:317 lid 1 BW gestelde eisen voldoet.

Op dit punt kan een parallel getrokken worden tussen de voornoemde stuitingsjurisprudentie en het in 2001 gewezen - en in het voorjaar van 2015 bevestigde - *Kuijpers-Wijnveen*-arrest. Uit deze uitspraken volgt dat de schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid in de zin van art. 3:61 lid 2 BW ook kan berusten op feiten en omstandigheden die zich hebben voorgedaan na de totstandkoming van de betrokken rechtshandeling. Het lijkt erop dat de Hoge Raad met de aangehaalde stuitingsarresten eenzelfde flexibiliteit wil behouden bij de beoordeling van de vraag of een mededeling aan de in art. 3:317 lid 1 BW gestelde eisen voldoet, om daarmee de meest wenselijke uitkomst in specifieke gevallen te kunnen dienen. Voor flexibiliteit is - vooral met het oog op de veelal casuïstische gevallen die telkens om een andere oplossing vragen - op zichzelf bezien natuurlijk wel wat te zeggen.

Ondanks dat de memorie van toelichting over de exacte bedoeling van de wetgever geen uitsluitel geeft, kan - los van de vraag waar de specifieke gevallen het meest mee gediend zijn: flexibiliteit of rechtszekerheid? - de vraag worden gesteld of de Hoge Raad zich met deze uitspraak wel conformeert aan de door de wetgever in art. 3:317 lid 1 BW neergelegde ondubbelzinnigheidsmaatstaf. De Dikke Van Dale leert ons dat onder het begrip 'ondubbelzinnig' in het 'gewone' taalverkeer moet worden verstaan: 'vatbaar voor slechts één uitleg; duidelijk' en dus - mijn woorden - een niet voor interpretatie vatbaar zijnde, een niets te wensen over latende, duidelijke en wellicht zelfs expliciete mededeling. Deze definiëring roept de vraag op of de door de wetgever in art. 3:317 lid 1 BW neergelegde 'ondubbelzinnigheidseis' wel te rijmen valt met een interpretatie waarbij, naast de formulering, rekening gehouden dient te worden met: (1) eerdere correspondentie tussen partijen; (2) omstandigheden die hebben plaatsgevonden nádat een rechtshandeling (de vermeende stuitingsmededeling) is verricht; (3) de context; en met (4) overige omstandigheden van het geval. Met behulp van deze gezichtspunten kunnen impliciete en dubbelzinnige formuleringen achteraf bezien immers alsnog als 'ondubbelzinnig' gekwalificeerd worden. Als goed voorbeeld dient de stuitingsbrief van de onderhavige casus; zou de wetgever met de term 'ondubbelzinnig' ook de hier gebezigde formulering hebben bedoeld? Of laat de ondubbelzinnigheidseis een dergelijke oprekking (of misschien zelfs te noemen: 'uitholling') eigenlijk niet toe? Bij de beantwoording van deze vragen is, naast de ondubbelzinnigheidsmaatstaf, ook de gebezigde zinsconstructie van art. 3:317 lid 1 BW van belang. Daar waar het bij de hiervoor besproken schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid ex art. 3:61 lid 2 BW gaat om een 'verklaring of gedraging', gaat het bij de onderhavige stuitingskwestie ex art. 3:317 lid 1 BW slechts om een 'schriftelijke mededeling'. Met deze woordkeuze van de wetgever strookt niet - althans: niet in mijn restrictieve interpretatie - dat de *ondubbelzinnigheid* van de schriftelijke stuitingsmededeling mede door latere *gedragingen* kan worden bepaald. Op grond van een letterlijke (objectieve) wetsuitleg zou daarom goed betoogd kunnen worden dat de Hoge Raad met de voornoemde, jurisprudentiële drietrapsraket - terecht of onterecht, wenselijk of onwenselijk - een door de wetgever in art. 3:317 lid 1 BW gesloten deur te ver open zet. De traditionele verhouding tussen wetgever en rechter in dat geval ten spijt.

7. Conclusie

De onderhavige uitspraak biedt de schuldeiser (weer) een nieuw handvat bij de formulering van een in de gegeven omstandigheden geschikte, maar tevens juridisch solide mededeling dat ook daadwerkelijk als een stuitingsmededeling in de zin van art. 3:317 BW gekwalificeerd kan worden. Deze handvatten zullen met name *achteraf* benodigd zijn, indien de gedane stuitingsmededeling onduidelijk in het betreffende geschrift is opgenomen, maar de stuiting wel benodigd is om de lopende verjaring af te breken. Bedacht zij dan dat de in art. 3:317 lid 1 BW neergelegde ondubbelzinnigheidseis geen wet van Meden en Perzen betreft; expliciet stuiten is niet vereist, zolang er maar genoeg aanknopingspunten zijn waar een voldoende duidelijke waarschuwing uit afgeleid kan worden. Het gaat daarbij niet alleen om de (letterlijke) inhoud van de brief: er dient gekeken te worden naar alle omstandigheden van het geval, waarbij zelfs acht geslagen kan worden op omstandigheden die hebben plaatsgevonden nadat de vermeende stuitingshandeling is verricht.

De stuitingsmededeling lijkt aldus een mooi alternatief te vormen in de situaties waarin de schuldeiser het geschil niet onnodig en met harde taal op scherp wil zetten, maar wel terloops zijn recht op nakoming wil veiligstellen. Daarbij zij tot slot en waarschijnlijk ten *overvloede* opgemerkt dat - als de fase van het geschil het ook maar even toelaat - een schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser *expliciet* zijn recht op nakoming voorbehoudt, de voorkeur verdient en een hoop discussie voorkomt.

Voetnoten

[1] Kirsten Maes is advocaat bij Van Benthem & Keulen N.V. te Utrecht.